

11. Gebruik en plaats van voornaamwoordelijke elementen

Voornaamwoordelijke elementen worden vaak op een andere plaats in de zin gebruikt dan de naamwoorden waar ze voor in de plaats treden. Een speciaal probleem is het gebruik van het voornaamwoord voor de aanduiding van het onderwerp, aangezien de Hebreeuwse werkwoordsvormen deze nadere verduidelijking in principe niet nodig hebben.

Een voornaamwoord als onderwerp ↑

Wanneer een voornaamwoord als onderwerp optreedt, wordt gebruik gemaakt van de onafhankelijke vorm van het voornaamwoord. In zinnen die met het werkwoord beginnen komt dit heel weinig voor. De meeste voorbeelden komen uit late teksten, vooral uit Prediker. Vergelijk voorbeelden [1] en [2].

[1]	Pred. 2:1 (vgl. 2:15, 3:18)	אָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי					
		ʾāmartī	ʾānī	bə-	libbī		
		ik sprak	ik	in	mijn hart		
		ik zei bij mijzelf					
[2]	Hooglied 5:5	קָמַתִּי אֲנִי לִפְתּוֹחַ דְּוַדַּי					
		qamtī	ʾānī	li-	ṗtoah	lə-	dōdī
		ik stond op	ik	om	te openen	voor	mijn beminde
		ik stond op om de deur voor mijn geliefde open te doen					

Gebruikelijker is het dat, wanneer het onderwerp door een voornaamwoord wordt uitgedrukt, het onderwerp voorafgaat aan het werkwoord. Dit leidt echter tot een samengestelde zin. Voor deze constructie, zie [hoofdstuk 8](#).

Een voornaamwoord als lijdend voorwerp ↑

Wanneer het lijdend voorwerp door een voornaamwoord wordt weergegeven zijn er twee mogelijkheden. In het ene geval wordt het voornaamwoord in zijn enclitische vorm achter het verbum gevoegd, in het andere geval wordt de prepositie die het lijdend voorwerp inleidt gebruikt, eveneens voorzien van de enclitische vorm van het voornaamwoord, vgl. voorbeeld [3], waarin beide constructies voorkomen.

[3]	Richt. 16:21	וַיֹּרִידוּ אוֹתוֹ עִזָּתָהּ וַיֹּאסְרוּהוּ					
		wa-	yyōrīdū	ʾōtō	ʿazzātā	wa-	yyaʿasrūhū
		en	zij voerden af	hem	naar Gaza	en	zij ketenden hem
		Ze voerden hem naar Gaza en ketenden hem					

In beide gevallen volgt het lijdend voorwerp direct op het werkwoord.

[4]	Richt. 8:27	וַיַּעַשׂ אוֹתוֹ גִּדְעוֹן לְאֵפֹד					
		wa-	yyaʿas	ʾōtō	gidʿōn	lə-	ʿepōd
		en	hij maakte	hem	Gideon	tot	efod
		Gideon maakte daarvan een efod					

Zoals blijkt uit voorbeeld [4] kan, evenals bij andere verbindingen met preposities (zie hierna 9.3), het lijdend voorwerp ingeleid door de prepositie **אֶת** tussen het werkwoord en het onderwerp komen, noodzakelijk is dit echter niet, vgl. bij voorbeeld [5]:

[5]	Richt. 11:11	וַיִּשְׂמוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ							
		wa- en	yyásimū zij plaatsten	há- het	ʿám volk	ʔōtō hem	ʿālēhēm over hen	lā- tot	rōš hoofd
		en het volk stelde hem tot hoofd over zich aan							

Een voornaamwoord als hoofdelement van een bepaling ↑

Hierboven is reeds gesproken van het door een prepositie ingeleide lijdend voorwerp, dat naar de vorm eigenlijk onder dit hoofd behandeld zou moeten worden. Ook andere zinselementen kunnen vervangen worden door een voornaamwoord. Wanneer een meewerkend voorwerp, dat wordt ingeleid door het voorzetsel ל 'aan', wordt weergegeven met een voornaamwoord dan neemt het vaak een plaats in dichter bij het werkwoord dan een 'gewoon' meewerkend voorwerp, vergelijk de voorbeelden [6] en [7]:

[6]	Ruth 2:20	וַתֹּאמֶר לָהּ נַעֲמִי				
		wa- en	ttōmēr zij sprak	lāh tot haar	nəʿōmī No'omi	
		en Noomi sprak tot haar				
[7]	Ruth 2:5	וַיֹּאמֶר בְּעֵז לְנַעֲרֹו				
		wa- en	yyōmēr hij zei	boʿaz Boaz	lā- tot	naʿārō zijn knecht
		en Boaz zei tegen zijn knecht				

De versterking van een enclitisch voornaamwoord ↑

De versterking van een enclitisch voornaamwoord vindt plaats door er het separate voornaamwoord van dezelfde persoon achter te plaatsen. De verbinding is het best te beschrijven als een kwestie van appositie. Het aantal voorbeelden van deze constructie is gering.

[8]	Num. 14:32	וּפְגַרְכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ				
		ū- en	pīgrēkēm uw lijken	ʔattēm u	yippālū zij zullen vallen	
		maar úw lijken zullen vallen				
[9]	1 Sam. 20:42	נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אִנְחָנוּ				
		nišbaʿnū wij hebben gezworen		šəʾnēnū wij beiden	ʔānahnū wij	
		wij beiden hebben gezworen				
[10]	2 Sam. 19:1	מִי־יָתֵן מוֹתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ				
		mī wie	yitten hij kan geven	mūtī mijn dood	ʔānī ik	tahtēkā in plaats van jou

och, was ik maar gestorven in jouw plaats